

## ВПЛИВ ДЕЯКИХ ФАКТОРІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОБОЧІ ЯКОСТІ РОЗШУКОВИХ СОБАК

С.Ю. Косенко, к. с.-г. наук,

О.П. Решетніченко, д. вет. наук,

О.В. Найдіч, к. вет. наук

Одеський державний аграрний університет

*Проаналізовано вплив температурного режиму та часу доби на робочі якості службових собак з вибірки речі. Встановлено, що максимальна ефективність роботи службових собак по вибірці речі спостерігається при температурі від -5 до 5°C та знижується по мірі підвищення температури повітря. Також з'ясовано, що найбільшу кількість помилок по вибірці речі собаки роблять в денні години, а ввечері та рано вранці працюють набагато краще.*

**Ключові слова:** службові собаки, запахові сліди, вибірка речі, температурний режим, час доби, робочі якості, нюхова орієнтація.

**Постановка проблеми.** Нюх є найбільш важливим і найбільш складним чуттям тварин. Нині існує багато гіпотез стосовно механізму цього чуття. Фізіологи США начебто відкрили сімейство генів, що виробляють сприйнятливі до запахів білки або носові рецептори: в носі їх кілька сотень, і кожен реагує на запахи [1]. Однак всі ці гіпотези не дають відповідь на найпростіше питання: як собака розпізнає нові запахи, які не існують в природі. Велика кількість гіпотез у даному науковому напрямку однозначно свідчить про відсутність чіткого уявлення про суть нюху. Генетична його суть досі не вивчена.

Визначення та опис запахових слідів - це визначення сукупності факторів речовин, що мають властивості у вільному стані діяти на нюхові рецептори і викликати відповідні реакції організму собаки [3].

Оригінальні численні дослідження стосовно нюхової орієнтації службових собак були проведені В.К.Карповим (1970-1980). Ним встановлено, що «нюхову роботу» треба оцінювати як позитивну, якщо при вибірці собака правильно обирає предмети по заданому запаху не більш, ніж з другого підходу (пуску). Якщо ж при вибірках собака не може обрати предмет по заданому запаху або ж вибирає більш, ніж з другого підходу (пуску) на вибірку - таку роботу собаки оцінюють як негативну [1, 2]. Досліди Карпова В. К. були підтверджені працівниками ДОСААФ і ТСО України (Була Л. В. (м. Суми), Поліщук Ф. І. (м. Київ), Северин Г. Е., Колесников О. П., Замлинський В. Б.).

Знання факторів, що визначають особливості нюхової орієнтації службових собак, становить практичний інтерес для фахівців службового собаківництва [4].

**Основні матеріали дослідження.** Дослідження проводились у виробничих умовах кінологічного центру ТОВ "Міжнародний аеропорт Одеса». Об'єктом досліджень слугували фактори навколишнього середовища, які чинять вплив на якість роботи службових собак (температура повітря та час доби); предметом досліджень - поголів'я собак кінологічного центру (n=9) породи бельгійська вівчарка віком 18-36 міс, які пройшли підготовку за курсом ССД (службовий собака-детектор).

При оцінці роботи по вибірці речі позитивну оцінку отримували собаки, які обирали річ по заданому запаху не більш як із другого підходу; якщо ж собака не міг обрати річ, або обирав більш ніж з другого підходу - робота оцінювалась негативно.

При вивченні впливу температурного режиму на якість роботи собак по вибірці речі отримані наступні результати (табл. 1).

## Показники робочих якостей собак залежно від температури повітря

| Температура повітря, °С | Якість роботи собак, % |
|-------------------------|------------------------|
| (-5)-0                  | 99,0±5,80              |
| 1-5                     | 94,0±5,19              |
| 7-12                    | 82,5±3,73              |
| 13-18                   | 81,3±3,89              |
| 21-25                   | 72,9±6,71              |
| Більше 25               | 63,5±12,0              |

Як свідчать дані таблиці, з підвищенням температури повітря показники роботи собак погіршуються. Можна припустити, що при високій температурі має місце перегрівання організму собаки, і, як результат, зниження показників працездатності.

При дослідженні впливу часу доби на якість роботи собак по вибірці речі з'ясовано, що найбільше помилок тварини роблять в денні години. Увечері, вночі та вранці кращій роботі собак сприяють як відсутність відволікаючих подразників, так і те, що вночі в повітрі міститься невелика кількість озону. Після сходу сонця вона збільшується і досягає максимуму близько полудня або трохи раніше, потім зменшується до заходу сонця. Озон є найсильнішим окислювачем органічних сполук, в тому числі і запахових частинок сліду. Крім того, вночі знижується температура ґрунту і повітря, що сприяє більш результативній роботі собак. Увечері, вночі та вранці частіше виникають інверсії температури, які сприяють збереженню запахових частинок на поверхні землі і предметів. Висока відносна вологість повітря дає собаці можливість проявити хороше чуття. Крім цього, вночі не відбувається дезодорації запахових речовин сонячним світлом, яке має в своєму спектрі ультрафіолетові промені. У нічних умовах із зелених частин рослин не відбувається виділення кисню, який днем дезодорує запахи, що потрапляють на листя.

Всі ці перераховані фактори діють здебільшого на запахові частинки, знижуючи вдень їх концентрацію в повітрі нижче порогових значень для собак, внаслідок чого робочі якості тварин вдень можуть погіршуватись.

**Висновки.** Максимальна ефективність роботи службових собак по вибірці речі спостерігалась при температурі від - 5 до 5°С та знижувалась по мірі підвищення температури повітря. Також з'ясовано, що найбільшу кількість помилок по вибірці речі собаки роблять в денні години, а ввечері та рано вранці працюють набагато краще.

#### Список використаної літератури.

5. Карпов, В.К. Некоторые особенности дыхания, обоняния и слуха у собак // *Клуб служебного собаководства*: Сбор. сост. Зубко В.Н. М.: Патриот, 1990. С. 36.43.
6. Карпов В.К. Обонятельная ориентация служебных собак и влияние метеорологических факторов на их работу. М.: Наука, 1983. 41с.
7. Мордюшенко С. М. Специфіка та психологічні особливості діяльності кінологічної служби. *Вісник Національного університету оборони України*: зб. наук. праць. 2013. Вип. 1 (32). С. 245–252.
8. Серховець С. В. Сутність та зміст кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронних органів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Педагогічні та психологічні науки. 2014. 1(70). С. 151.